

SPRÅKSTÖRNING - FAKTABLAD

Tre saker du behöver veta om språkstörning

1. När ett barn eller en vuxen har svårigheter att tala och/eller förstå språk kallas det språkstörning.
2. Språkstörning är en dold funktionsnedsättning hos ungefär vart fjortonde barn som påverkar läsning, inläring, kamratkontakter och känslomässigt välmående.
3. Stöd från professionella, exempelvis logopedier och lärare, kan göra verklig skillnad.

Språkstörning: terminologi, förekomst och orsaker

- **Konsensus om terminologi:** Ordet språkstörning rekommenderas som diagnostisk term. Se artiklar av Bishop m. fl. (2016, 2017) där processen för hur man kom överens om detta beskrivs. (I Sverige har vi kommit överens om ordet *språkstörning*.)
- **Förekomst:** Närmare vart fjortonde barn har en språkstörning. Detta enligt en nyligen genomförd epidemiologisk studie i Storbritannien. Norbury m. fl. (2016) fann att 7,5 % av barnen hade en språkstörning utan någon övrig sjukdom eller funktionsnedsättning.
- **Orsaker:** Språkstörning kan vara ärftlig. Tvillingstudier visar att generna har stor betydelse för språkstörningen, men det handlar om en sammanlagd påverkan av ett flertal gener snarare än någon specifik mutation (Bishop, 2006). Den allmänna föreställningen att språkstörning orsakas av att föräldrar inte talar med sina barn har inget vetenskapligt stöd.
- **Neurobiologiska faktorer:** I de allra flesta fall finns ingen evidens för **någon** hjärnskada; det kan finnas subtila olikheter i storleken på olika delar av hjärnan och proportionerna av grå hjärnsubstans, men detta varierar mellan olika barn. Ännu finns ingen "biologisk markör" för språkstörning (Leonard m. fl., 2006).

Språkstörning: Samtidiga svårigheter

- **Relation till andra diagnoser:** Det är vanligt med språkstörning i kombination med ADHD och dyslexi. Överlappning med lindrig autism har diskuterats (Bishop, 2008). Många barn har inte de sociala svårigheter som är typiska för autism, men några uppvisar måttliga autistiska drag. Det föreligger dock en tydlig skillnad i det stöd som finns för barn med autismdiagnos jämfört med språkstörningsdiagnos. Denna skillnad finns kvar till vuxen ålder, där både dyslexi och autism är erkända funktionsnedsättningar medan medvetenhet om språkstörning väsentligen saknas.
- **Läsning, skrivning och skolresultat:** Det finns nära kopplingar mellan språkstörning och dyslexi (Bishop och Snowling, 2004). Många barn med språkstörning uppfyller kriterierna för dyslexi (McArthur m.fl., 2000). Även om barnet kan läsa högt korrekt, finns ofta svårigheter med läsförståelsen (Stothard m.fl., 2010). Dessa svårigheter förbises ofta, och problem med förståelse kan misstolkas av lärare som slarv eller ouppmärksamhet. Språkstörning ingår inte i lärarutbildningen.

- **Sociala svårigheter med jämnåriga:** Att obehindrat kunna uttrycka sig själv och att snabbt uppfatta vad andra säger är av stor betydelse för sociala relationer. En studie i Manchester fann att bland 16-åringar med språkstörning hade 40 % svårigheter i sitt umgänge med jämnåriga (St. Clair, Pickles, Durkin & Conti-Ramsden, 2011). 50 % av 16-åringarna hade blivit retade som yngre (i jämförelse med mindre än 25 % av tonåringar med typisk utveckling) och 13 % hade upplevt fortsatta trakasserier från barndomen (Knox & Conti-Ramsden, 2003). Mer kunskap om språkstörning hos vuxna och jämnåriga skulle kunna minska dessa negativa konsekvenser.

Språkstörning: Arbetsliv och mental hälsa

- **Arbetsliv:** En språkstörning behöver tas på allvar eftersom den kan öka risken för arbetslöshet och bristande självständighet i vuxen ålder (Conti-Ramsden & Durkin, 2008). Icke desto mindre kan många med måttliga svårigheter sköta ett jobb som vanligtvis är av enklare slag (Whitehouse m. fl., 2009). Mer kunskap om språkstörning i skolan skulle möjliggöra att elevernas starka sidor kunde uppmuntras och utvecklas så att dessa inte negligeras om de misslyckas i traditionella akademiska sammanhang.
- **Mental hälsa:** Barn med måttlig språkstörning har färre problem. Samtidigt uppvisar ungefär två tredjedelar (64 %) av barnen med kvarstående språkstörning **något/några** utåtagerande beteenden (exempelvis uppförandeproblem: aggressivitet "slås med andra barn") och/eller internaliserande svårigheter (är exempelvis tillbakadragen: ensam, leker för sig själv) (Conti-Ramsden & Botting, 2004). Lyckligtvis förbättras ofta förbättras situationen i tonåren (St. Clair m. fl., 2011). Ändå är risken att tonåringar med språkstörning visar symptom på depression är 2 ½ gånger så stor som för typiskt utvecklade jämnåriga (Conti-Ramsden & Botting, 2008). De flesta behandlingsmodeller för ungdomars mentala hälsa bygger på samtal, vilket inte är optimalt för ungdomar med språkstörning.

Språkstörning: Intervention

- **Åtgärder:** För att insatser ska vara effektiva måste de hålla hög kvalitet och ha tillräcklig varaktighet – en mängd lovande behandlingsmodeller har utvecklats (Law m. fl., 2015). Kontrollerade studier i skolor har visat att insatser av speciellt utbildad personal som i sin tur erhåller handledning medför mätbara framsteg i språk (Fricke m.fl., 2013; 2017) och läskunnighet/litteracitet (Bowyer-Crane m. fl., 2008). Några barn behöver långvarigt stöd då svårigheter består trots intervention (Boyle m.fl., 2010). Forskning har funnit det särskilt svårt att hitta fungerande intervention för barn med förståelseproblem.

Språkstörning: Offentligt erkännande och RADLD-kampanjen

- **Historik och terminologi:** Barns språkliga svårigheter har beskrivits under närmare 200 år (Gall, 1822). En term som användes tidigt var "utvecklingsafasi", men därefter har många olika termer använts (specifik språkstörning, försenad talutveckling) inom både forskning och klinisk verksamhet (Dockrell, 2006). Termen "Developmental Language Disorder (språkstörning) har förekommit i många år, men de riktlinjer som publicerades år 2017 beskriver hur den engelska termen ska användas och varför den föredras framför annan terminologi.
- **Behov av ökad kunskap hos allmänheten.** Kunskap saknas hos allmänheten om språkstörning, vilket också återspeglas i bristen på forskningsanslag i relation till hur vanligt det är med språkstörning och hur mycket det påverkar vardagen (Bishop, 2010). Denna kampanj, RADLD (tidigare RALLI) strävar efter att öka medvetenheten om grundläggande fakta om språkstörning via Youtubekanal, webbsida och informationsmaterial.

References

- Bishop, D. V. M. (2006). What causes specific language impairment in children? *Current Directions in Psychological Science*, 15, 217-221.
- Bishop, D. V. M. (2008). Specific language impairment, dyslexia, and autism: Using genetics to unravel their relationship. In C. F. Norbury, J. B. Tomblin & D. V. M. Bishop (Eds.), *Understanding developmental language disorders: from theory to practice* (pp. 67-78). Hove: Psychology Press.
- Bishop, D. V. M. (2010). Which neurodevelopmental disorders get researched and why? *PLOS One*, 5(11), e15112.
- Bishop, D. V. M., Clark, B., Conti-Ramsden, G., Norbury, C. F., & Snowling, M. J. (2012). RALLI: An internet campaign for raising awareness of language learning impairments. *Child Language Teaching & Therapy*, 28(3), 259-262. doi:10.1177/0265659012459467. pdf here: <http://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/0265659012459467>
- Bishop, D. V. M., & Snowling, M. J., (2004) Developmental Dyslexia and Specific Language Impairment: The same or different? *Psychological Bulletin*. 130 (6), 858-886.
- Bishop, D. V. M., Snowling, M. J., Thompson, P. A., Greenhalgh, T., & The CATALISE Consortium. (2016). [CATALISE: a multinational and multidisciplinary Delphi consensus study](#). Identifying language impairments in children. *PLOS One*, 11(7), e0158753. doi:10.1371/journal.pone.0158753
- Bishop, D. V. M., Snowling, M. J., Thompson, P. A., Greenhalgh, T., & The CATALISE Consortium. (2017). [Phase 2 of CATALISE: a multinational and multidisciplinary Delphi consensus study of problems with language development: Terminology](#). *Journal of Child Psychology & Psychiatry*. doi:10.1371/journal.pone.0158753
- Boyle, J., McCartney, E., O'Hare, A., & Law, J. (2010). Intervention for mixed receptive-expressive language impairment: a review. *Developmental Medicine and Child Neurology*, 52(11), 994-999. doi:10.1111/j.1469-8749.2010.03750.x
- Bowyer-Crane, C., Snowling, M.J., Duff, F.J., Fieldsend, E., Carroll, J.M., Miles, J., Götz, K., & Hulme, C. (2008) Improving Early Language and Literacy Skills: Differential Effects of an Oral Language versus a Phonology with Reading Intervention. *Journal of Child Psychology & Psychiatry*, 49, 422-432
- Conti-Ramsden, G., & Botting, N. (2004). Social difficulties and victimization in children with SLI at 11 years of age. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research*, 47, 145-161.
- Conti-Ramsden, G., & Durkin, K. (2008). Language and independence in adolescents with and without a history of Specific Language Impairment (SLI). *Journal of Speech, Language and Hearing Research*, 51, 70-83.
- Dockrell JE, Lindsay G, Letchford C, and Mackie C (2006) Educational provision for children with specific speech and language difficulties: Perspectives of speech and language therapy managers. *International Journal of Language and Communication Disorders*, 41, 423-40.
- Fricke, S., Bowyer-Crane, C., Haley, A.J., Hulme, C. & Snowling, M.J., (2013) Efficacy of language intervention in the early years. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*. 54(3), 280-290.
- Gall, F. J. (1822), *Sur les fonctions du cerveau et sur celles de chacune de ses parties: avec des observations sur la possibilité de reconnaître les instincts, les penchans, les talens, ou les dispositions morales et intellectuelles des homes et des animaux, par la configuration de leur cerveau et de leur tête*. Paris: J.B. Baillire.
- Knox, E., & Conti-Ramsden, G. (2003). Bullying risks of 11-year-old children with specific language impairment (SLI): does school placement matter? *International Journal of Language & Communication Disorders*, 38(1), 1-12.
- Law, Roulstone, & Lindsay, 2015 Integrating external evidence of intervention effectiveness with both practice and the parent perspective: development of 'What Works' for speech, language and communication needs. *Developmental Medicine & Child Neurology* 2015, 57(3), 223-228.
- Leonard, C., Eckert, M., Given, B., Virginia, B., & Eden, G. (2006). Individual differences in anatomy predict reading and oral language impairments in children. *Brain*, 129(12), 3329-3342.
- McArthur, G. M., Hogben, J. H., Edwards, V. T., Heath, S. M., & Mengler, E. D. (2000). On the 'specifics' of specific reading disability and specific language impairment. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 41, 869-874.

- Norbury, C. F., Gooch, D., Wray, C., Baird, G., Charman, T., Simonoff, E., ... Pickles, A. (2016). The impact of nonverbal ability on prevalence and clinical presentation of language disorder: evidence from a population study. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*. <https://doi.org/10.1111/jcpp.12573>
- St Clair, M. C., Pickles, A., Durkin, K., & Conti-Ramsden, G. (2011). A longitudinal study of behavioral, emotional and social difficulties in individuals with a history of specific language impairment (SLI). [Article]. *Journal of Communication Disorders*, 44(2), 186-199.
- Stothard, SE., Hulme, C, Clarke, P., Barmby, P, Snowling, M. J. (2010) YARC York Assessment of Reading for Comprehension (Secondary). GL Assessment.
- Whitehouse, A. J. O., Line, E. A., Watt, H. J., & Bishop, D. V. M. (2009). Qualitative aspects of developmental language impairment relates to language and literacy outcome in adulthood. *International Journal of Language and Communication Disorders*, 44, 489-510.